

A sepia-toned portrait of Peter I Karađorđević, a Serbian monarch. He is depicted from the chest up, wearing a military uniform with a high collar and epaulettes. He has a thick mustache and is wearing a fur-trimmed hat with a decorative band. The background is dark and textured.

Петар I Карађорђевић
1844 - 1921

Историјски архив Београда

Издавач
Историјски архив Београда
Палмира Тољатија 1
Београд

За издавача
Мр Драган Гачић

Аутори
Јелена Јовановић
Тијана Ковчић
Јелена Николић

Дизајн
Александар Лазовић

Тираж
300

Штампа
Zlamen

Петар I Карађорђевић

100 година од смрти краља

У Београду, августа 2021.

Крунисање краља Петра, 1904, Архив Југословенске кинотеке

Детињство у престоници

Петар Карађорђевић родио се на Петровдан, 29. јуна 1844. године у Београду, као пето дете кнеза Александра Карађорђевића и кнегиње Персиде, ћерке устаничког војводе Јеврема Ненадовића. Петар је рођен у кући капетана Мише Анастасијевића на Теразијама у којој је у то време живела кнежевска породица. Рано детињство провео је у родном граду. Др Вилем Габлер, Чех, био је први учитељ младог кнежевића. Завршио је основну школу код Саборне цркве, а потом гимназију. Проводио је време у дружењу са својим вршњацима у Београду и Тополи где је боравао током лета.

Родна млада пола	мужеска	дана	29 ^{го}	1844.
дета предложења:	Оца млада	Князь Сергѣй Александръ Кара		
персиде				
дети ж	Анастасија Персиде	жита	згбнн	
Крѣпа и мирома сѣма	помазана	чрез	Анѣ	Петра
на Београдског и Митрополита цркве	сѣ	мла	вска	вска
		вз	вз	вз
дана и дан	поза	аѣтома	положѣна	и дано
всѣ	мла	Петра		всѣ
всѣ	Милосла	Павловска		всѣ
жита	Воздѣнскѣ			всѣ

Извод из матичне књиге рођених Саборне цркве у Београду, ИАБ, ЗЦМК

У туђини

Године 1858. Светоандрејска скупштина донела је одлуку о збацивању кнеза Александра Карађорђевића и повратку на власт Милоша Обреновића. Карађорђевићи су напустили Србију. Млади Петар настанио се у Женеви, где је похађао завод Венел Оливије. Школовање је наставио у Паризу, у Колеџу Сен-Барб. Од 1862. до 1864. био је питомац чувене Војне академије Сен Сир, а након тога Офицерске школе у Мецу. Иако ван своје земље, догађаји у Србији утицали су на породицу Карађорђевић и младог кнежевића. Након убиства кнеза Михаила Обреновића 1868. године, одузета им је имовина и забрањен повратак у земљу.

По избијању Француско-пруског рата 1870. године Петар се придружио Легији странаца. Из овог рата изашао је са чином поручника и Орденом легије странаца за исказану храброст.

Петар Мркоњић, *Нова искра*, 1. јун 1903.

Године 1875, под именом Петар Мркоњић, са својом четом пришао је устаницима у Босни и Херцеговини. Након завршетка устанка живео је на породичном имању у Боксегу, у Темишвару, Бечу, Паризу...Године 1883. Петар се на Цетињу венчао са Зорком, најстаријом ћерком црногорског кнеза Николе Петровића. По повратку са брачног путовања брачни пар настанио се на Цетињу. Ту су рођени Јелена, Милена, Ђорђе, Александар и Андрија. Кнегиња Зорка преминула је 1890, а Петар се 1894. са децом преселио у Женеву.

Поново у отаџбини

Након убиства краља Александра Обреновића и краљице Драге, Народна скупштина изгласала је Петра Карађорђевића за краља Србије. Нови владар положио је заклетву на Устав 25. јуна 1903, а годину дана касније извршен је обред крунисања и миропомазања. Крунисање је обављено у Саборној цркви 21. септембра 1904, а миропомазање у Жичи 9. октобра исте године. За ту прилику у Паризу су изграђене краљевске инсигније. Круна је изливена од бронзе са ручке Карађорђевог топа заплећеног у Првом српском устанку од Турака. Крунисање краља Петра забележено је камером двојице Британаца, Арнолда Мјура Вилсона и Френка Сторма Метершоа и представља најстарији сачувани филмски документ на Балкану.

ГРАЂАНСТВУ ГРАДА БЕОГРАДА

Његово Величанство Краљ Србије **Петар А. Карађорђевић**, праћен депутацијом Народног Представништва и изасланством града Београда, приспеће у Престоницу у среду 11 ов. м. у 10 часова пре подне.

Општина града Београда уверена је, да ће београдско грађанство своју једнодушну радост, што тога дана при пут после 45 година Његово Величанство Краљ Србије Петар I, ступи на земљиште Србије, у Своје место рођења и у Своју Престоницу, обележити и видљива знацима; затварањем својих радња 11. и 12. ов. м., украшавањем својих домова, књижењем пестих застава и пучећем осветљењем и пошењем 11. ов. м. у вече, у примерном реду, бакладе, која ће се кренути у 9 часова у вече из Велике Школе улицама: Краљев Трг, Узуи Мирконом, Дубровачком, Кнез Михаиловом, Терезијама пред нови Двор, где ће Председник општине у име престоничког грађанства поздравити Његово Величанство, после чега ће се пошење бакладе продужити улицама: Краљ. Милошевом, Кнез Милошевом и Министарском до Зеленог Вента где се распушта.

Распоред бакладе је овај:

1. Четри јасдари на коњима; 2. војна музика VII пука; 3. три реда лажних носача полкошког омадина; 4. полича друштва; 5. поличари; 6. три реда лажних носача општ. чиновника; 7. војна музика VIII пука; 8. Председник општине с општ. чиновником; 9. музика општине; 10. три реда лажних носача представнички општ. омака и 11. грађани.

Из општинске града Београда 10. Јуна 1903 г. Београд.

Проглас поводом повратка краља Петра у престоницу,
Београдске општинске новине, 11. јун 1903.

„Златно доба” Србије

Петрова владавина била је обележена бројним искушењима у унутрашњој и спољној политици. Стари краљ морао се суочити са утицајем завереника, Царинским ратом, Анексионом кризом, Балканским ратовима, Великим ратом. Истовремено, био је то период демократизације друштва, поштовања Устава и парламентарног уређења, јачања националног покрета, развоја војске, привреде, културних и просветних прилика, по многим „златног доба“ Србије.

Краљ Петар са ћерком Јеленом и њеним вереником, великим руским кнезом Иваном Константиновичем, 1911, ИАБ, ПФГ

Краљ ослободилац

У Балканским ратовима успешно је предводио српску војску која је повратила Стару Србију и велики део Македоније. Само неколико дана пред Видовдански атентат, 24. јуна 1914, објавио је указ о повлачењу са власти и преносу владарских дужности на престолонаследника Александра.

Први светски рат провео је са својим народом и својом војском. Прешавши Албанију, боравио је у Италији и Грчкој. У лето 1919, тешко болестан, вратио се у земљу, као први владар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Краљ Петар приликом повлачења преко Албаније, ИАБ, Удружење Јужносрбијанаца

Последње године вољеног краља

Последње године краљ Петар најрадије је боравио на Опленцу, надзирући изградњу храма Светог Ђорђа и будућег маузолеја Карађорђевића. У Београду, живео је у изнајмљеној кући београдског трговца Ђорђа Павловића на Сењаку, у Улици Васе Пелагића 40. У њој је провео своје последње дане.

Један од највољенијих српских владара умро је 16. августа 1921. године у 17.30 часова. Сахрањен је у својој задужбини на Опленцу.

На одру, *Илустровани лист*, 1. септембар 1921.

Потражити з једне стране издужењама и
понајбоље времена да изврши одговорност ^{на својој}
имени, је свимамама мој, катере и своме своме
мојој због, востануће, Крстоу и јасном, или да
ни изврши на својој због своме времена.

Томе з тимемама з востануће времена
наставити да се востануће востануће или због
на востануће. Кад востануће због востануће или
заступа востануће востануће кад востануће због
востануће или због востануће востануће или због
востануће, востануће востануће востануће или због
востануће востануће востануће због востануће.

Востануће мој востануће з востануће, због је се
востануће на востануће због востануће востануће
востануће. - или се се востануће востануће, востануће
се востануће востануће. -

Томе востануће мој због востануће и
востануће востануће востануће востануће

Крагујевац
18 Новембар 1914

Потма
Потма
(Потма) 1914 на востануће востануће
востануће востануће востануће востануће
востануће востануће востануће востануће

Томе да се востануће (востануће)
востануће востануће (востануће) востануће

Крагујевац

18 Новембар 1914

Потма

Востануће је востануће востануће
востануће са востануће востануће
востануће востануће 1914. востануће
востануће востануће.

Востануће:

Томе
востануће

востануће востануће
востануће востануће

Београд, 17. августа. Јуче 16. о. м. у 5 и по сати после подне издахнуо је у вили на Топчидерском Брду Његово Величанство Краљ Петар. О Краљевој смрти се јавља опширније: Као што се из последњих извештаја о стању болести могло предвидети, наступила је криза са великом брзином. У 2 сата после подне лечници су одржали конзилијум и установили, да Краљев дах по мало стаје; у пола 3 сата Њ. Величанство пада у агонију, од које се више ни не ослобађа, већ испушта своју племениту душу у пет и по сати. Краљ је умро као најобичнији човек, у једноставној соби, на обичном војничком кревету. Кад је умирао, један војник држао је свећу код Његове мртвачке постеље, клечао је непрестанце и краљевић Ђорђе и горко плакао. Осим њега били су присутни сви чланови владе и многи високи достојанственици, који су сви били тронути видећи, да су ово последњи тренуци живота Великог Владара.

Сутра у 4 сата биће мртво тело Краљево пренесено у Саборну цркву, пошто ће претходно бити балзамирано. У Саборној цркви биће остаци неколико дана изложени. Код мртвачког одра стајаће млади гардиски официри. Краљ ће бити сахрањен у Тополској цркви, коју је сам саградио. На укуп ће доћи као што из поузданог извора тврде, румунски Краљ или место њега румунски престолонаследник и заступници великих сила.

Јуче се Београд завио у црно. Улице су живахне биле, говорило се само о Краљевој смрти. Већина новина издала су вечерња посебна издања о смрти Краљевој.

Одломак чланка објављеног у листу Застава поводом краљеве смрти, 18. август 1921, ИАБ, ЗАрх

Сахрана, Илустровани лист, 1. септембар 1921.